

17.14x32.27	41	1 עמוד	הארץ - כותרת	02/01/2012	30237665-2
המסלול האקדמי המכללה למנהל - 20222					

הכנסת תקבע מי יחליף את ביניש

היום תיסלל דרכו של גרוניס לנשיאות העליון

הונתן ליס

"חוק גרוניס", שיסלול את הדרך למינויו של השופט אשר גרוניס לתפקיד נשיא בית המשפט העליון, יעלה היום במליאת הכנסת וצפוי לעבור בקריאה שנייה ושלישית. החוק, שיוזם יעקב כץ (האיחוד הלאומי), מבטל את המגבלה על שופטי העליון, שלפיה רק שופט שלו יתרת כהונה של שלוש שנים ומעלה יכול להתמנות לנשיא. המגבלה הוטלה

ב-2007 בחקיקה שהוביל שר המי שפטים לשעבר, דניאל פרידמן, והחוק החדש קובע כי לא תוטל כל מגבלה בעניין כתנאי לבחירת השופטים לתפקיד הנשיא. לגרוניס נותרו פחות משלוש שנים מיום פרישתה של הנשיאה דורית ביניש, בחודש הבא, עד פרישתו לגמלאות.

האופוזיציה צפויה לקיים היום מרתון דיונים במליאה על מאות ההסתייגויות שהגישה לחוק. אתמול שיגרו אנשי רוח ופופסורים למשפטים קול קורא ליוזם הכנסת, לראשי הסייעות וליועץ המשפטי לממשלה, בדרישה למנוע את חוק גרוניס: "אסור לאפשר מינוי שופטים מטעם, בוודאי לא נשיאים מטעם הקיצוניים בפוליטיקאים", כתבו. "על

השופט אשר גרוניס

תצלום: דניאל בר און

גרוניס לאפשר למרים נאור, שהיא לצער הקיצוניים אשה, להתמנות ולשלוח בכך מסר ברור: עם רמיסת החוק לא משתפים פעולה. המשפט בישראל יהיה עצמאי". חוק אחר, שיועלה היום לדיון בוועדת החוקה כהכנה להצבעה בקריאה שנייה ושלישית, הוא החוק לשינוי הרכב הוועדה לבחירת שופטים, שיביאו לחיזוק הימין בוועדה. נוסח החוק ספג ביקורת חריפה מפיה של היועצת המשפטית של ועדת החוקה, עו"ד סיגל קוגוט. החוק, שיוזמו יו"ר הקואליציה זאב אלקין וח"כ רייב לוין (ליכוד), יחד עם ח"כ רובי רט אילטוב (ישראל ביתנו), נועד לשנות את הרכב נציגי לשכת עורכי הדין בוועדה, כך שיישבו בה נציג קואליציה ונציג אופוזיציה מהלשכה. כך יגדל כוחו של שר המשפטים יעקב נאמן בוועדה. המשך בעמוד 3

תצלום: תומר אפלכאום

נשיאת העליון דורית ביניש (מימין), עו"ד סיגל קוגוט (במרכז) וח"כ דוד רותם (משמאל) בוועדת החוקה בכנסת

	9-30237680	02/01/2012	האַרץ - כותרת	עמוד 1	42	26.61×33.55
<p>המסלול האקדמי המכללה למנה - 20222</p>						

הפרת איזונים | **פרופ' יורם רבין**

הדורסנות הפוליטית

לא ניתן עוד לומר לעתים קרובות שישראל מהווה "אור לגויים". השיטה הישראלית לבחירת שופטים, באמצעות ועדה המורכבת מפור-ליטיקאים, שופטים ועורכי דין, היתה הראשונה מסוגה בעולם כש־עוגנה בחוק יסוד: השפיטה ב-1953, אך הועתקה בשנים האחרונות למדינות רבות בדרום אמריקה, באפריקה ובאירופה. לכן קשה לומר שלא ניתן להכניס שיפורים בשיטה זו, או אפילו לשנותה מן היסוד. אלא שראוי ששינוי כזה ייתמך בנימוקים חזקים ומשכנעים. הצעת החוק הנדונה כעת בכנסת, לפיה נציגי לשכת עורכי הדין לוועדה יהיו חייבים בתמיכת רוב של שני שלישים מחברי מועצת הלשכה, אינה נתמכת בנימוקים שכאלה ואף מעוררת חשש כבד לאי חוקתיות וספק אם תוכל לעמוד במבחן בג"ץ.

קיימות גישות שונות לגבי המקרים בהם ראוי שבית משפט עליון של מרינה יתערב בחקיקה של הפרלמנט. יש הגורסים, בהם נשיא העליון ברימוס אהרן ברק, כי ההתערבות יכולה להתבסס על טעמים מהותיים כנגד תוכנו של חוק. אולם גם המתנגדים לעמדה זו, הקור־ראים לריסון שיפוטי, מסכימים בדרך כלל כי כאשר מדובר בתפקוד התקין של המנגנונים הדמוקרטיים (להבדיל מענייני מהות), יש מקום להתערבות בית המשפט. השאלה שנותרה להכרעה, אם כן, היא האם במקרה הנוכחי מתעוררת עילה להתערבותו. נדמה שקיימות לפחות שתי עילות בולטות לכך.

חוק יסוד: השפיטה קובע כי בוועדה לבחירת שופטים יכהנו, לצד נשיא בית המשפט העליון, שני שופטי עליון, שר המשפטים ושר נר־

סף, גם "שני חברי כנסת נציגים של לשכת עורכי הדין שתבחר המועצה

הארצית של הלשכה". לכנסת מקום משלה וללשכת עורכי הדין מקום משלה. המועצה הארצית של הלשכה היא הריבון בבחירת נציגיה. התערבות הכנסת בהליך הבחירות במועצה הוא למעשה ניסיון להגדיל את כוחה של הכנסת באמצעות שעתוק מבנה הכוחות שבתוכה אל תוך המוע־צה. בכך יש הפרה של האיזונים העדינים הקבועים בחוק יסוד: השפיטה וחשש לפגיעה בעצם הוראות חוק היסוד. עניין מט־

ריד אף יותר נוגע לכוונה להביא לביטול הבחירות שנערכו לפ־ני כמה שבועות בלשכה, וקיום בחירות בוק לפי הצעת החוק (לאחר שתהפוך לחוק), כדי לה־ניב תוצאות שיהיו נוחות יותר לכנסת ולממשלה. הצעת החוק הנוכחית אינה מסתפקת בתחו־לה מיידית, אלא מבקשת להביא לביטול בחירות שהתקיימו כחוק. הליך כזה פוגע בזכויות של מי שכבר נבחרו, בזכות הבחירה של מי שהשתתפו בבחירה ובהפרדת הרשויות. זהו ניסיון בהול וספק חוקי להשפיע על הרוב הוועדה. עניין הקשור בעקיפין לפ־

רשה זו הוא "חוק גרוניס", הצפוי להתקבל היום. זוהי יוומה נוספת של הימין לשנות את כללי המשחק באופן שנראה נוח עבורו. החוק הנוכחי, הקובע כי רק שופט בעל יתרת כהונה של שלוש שנים ומע־לה יוכל להתמנות לתפקיד נשיא בית המשפט העליון, נחקק ב-2007 במסגרת חקיקה שהוביל שר המשפטים לשעבר דניאל פרידמן. החוק הקיים נתמך בנימוקים שונים, ביניהם נימוק לפיו קדנציה של נשיא צריכה להיות בעלת אורך מינימלי. זהו אינו הסדר קדוש, אלא שקשה להלום מה השתנה פרט לדצון להבטיח את כהונתו של גורם מסוים, הנראה נוח מבחינה פוליטית. כנראה שאין מדובר כאן באי חוקיות, אך טעם כזה לשינוי הסדר בעל אופי חוקתי מעורר לכל הפחות אי נוחות משפטית, בעיקר כאשר שינוי מזרמן של הסדרים ככלי המש־רת עמדה פוליטית הפך לשיטה של ממש.

אכן, לפוליטיקה יש מקום גם בקביעת הסדרים חוקתיים. אולם כאשר מדובר בפוליטיקה של הרגע, נאינטרס קצר מועד, ברצון להיטיב עם קבוצה שאוחזת בכוח הפוליטי ברגע נתון ולצמצם את הכוח הפוליטי שנותר בידי מתנגדיה, יש מקום להתערבות בית המ־שפט העליון לשם הגנה על הליך דמוקרטי תקין. יש לקוות שחברי הכנסת עצמם ימשכו יריהם מהליכים בלתי תקינים, ויחסכו את הצו־רך להעמיד את הרברים לביקורת שיפוטית בבג"ץ.
הכתב הוא דיקאו ביה"ט למשפטים ע"ש שטריקס במסלול האקדמי, **המכללה למנהל**

חוק גרוניס צפוי לעבור היום בקריאה שלישית

היועצת המשפטית של ועדת החוקה ביקרה את החוק לשינוי הרכב הוועדה לבחירת שופטים, וטענה כי הוא פרסונלי ועשוי לגרום לה לפעול בהרכב חסר

זאת, היא קובעת כי שופט שה־תמנה לבית המשפט העליון ולא שירת בצה"ל או התנדב לשירות לאומי לא ימונה לתפקיד נשיא העליון או המשנה לנשיא בטרם ישלים שירות צבאי או לאומי.

ההצעות יובאו היום לדיון בנושיאות הכנסת, שתחליט אם לגבות את חוות הדעת המשפ־טית ולאפשר את הנחת ההצעות על שולחן הכנסת.

הנשיאות מוסמכת לפסול את הנחתן של הצעות חוק המור־גדרות כגזעניות במהותן, או כאלה השוללות את קיומה של ישראל כמדינת העם היהודי. בחוות הדעת כתב היועץ ינון כי קשה לסווג את הצעות החוק כגזעניות במהותן,

כיוון שאינן מבקשות להג־ביל מינוי שופטים לבית המש־פט העליון בשל עילות הנוגעות לצבע, השתייכות לגזע או מוצא לאומי או אתני. כל זאת נוכח מדיניות נשיאות הכנסת לדורו־תיה, המעניקה פרשנות מצמצ־מת לעילות הפסילה שבתקנון.

למרות כל זאת, ינון הדגיש כי ההצעות נוגדות עקרונות יסוד, שכן הן מבקשות להפלות לרעה קבוצות אוכלוסייה מסוימות ולמ־נוע מהן את האפשרות לכהן בבית המשפט העליון.

לדבריו, ההצעות גם יוצרות אבחנה לא עניינית בין מועמדים לכהונה בבית המשפט העליון לבין מועמדים לכהונה בערכאות השיפוט האחרות. אחת מההצעות אף קובעת הוראה רטרואקטיבית בדבר מגבלה על מי שכבר מכהן בבית המשפט העליון. ינון הוסיף כי מכיוון שלנשיאות הכנסת אין סמכות לפסול הנחת הצעות חוק בשל היותן בלתי חוקתיות, הרי שהחלטה להניחן בכל זאת לא תעיד כי הן חוקיות.

יהונתן ליס

אלקין להוסיף לחוק הקיים סעיף שיחייב את לשכת עורכי הדין לקיים לאלתר בחירות מחודשות לוועדה, על אף שמערכת הבחי־רות ללשכה הסתיימה רק לפני שבועות אחרים.

בתוך כך, היועץ המשפטי לכנסת, עו"ד איל ינון, אישר להניח על שולחן הכנסת שתי הצעות חוק נוספות ושנויות במחלוקת, הנוגעות לשינוי הר־כב בית המשפט העליון. מדובר

המשך מעמוד 1
קוגוט טוענת כי נוסח החוק מעלה חשש שמדובר בחוק פר־סונלי, הנגוע בבעיות משפטיות משמעותיות. לדבריה, ההסדר המוצע ולפיו שני מועמרי לש־כת עורכי הדין לוועדה ימונו רק אם יגדפו רוב של שני שלישים מקולות הבוחרים, יגרום לכך שהלשכה לא תצליח למנות כלל מועמרים לוועדה.

"ההוראות (של סעיפי החוק המוצע - י"ל) מביאות למצב שבו מודחים נציגי הלשכה בוועדה לאלתר, וזו מתפקדת בהרכב חסר למשך פרק זמן ארוך", אמרה, "בחלקן הן משנות באופן רט־רואקטיבי תוצאות של בחירות, תוך אימוץ חלק מהבחירה ומ־חיקת חלק אחר שלה, ללא שוני רלוונטי בין קבוצות הבוחרים ובין הנבחרים שאחד מהם מסולק". קור־גוט ביקרה גם את כוונתו של ח"כ

היועץ המשפטי לכנסת אישר להניח על שולחן הכנסת את חוק ג'זבראן

זם ח"כ מיכאל בן ארי (האיחוד הלאומי), שזכתה לכינוי "חוק ג'זבראן". לפי הצעתו של בן ארי, ימונו לשופטי עליון רק מועמדים ששירתו בצה"ל או התנדבו לשירות לאומי. מלבד

^[1] יפעת מידע תקשורת

^[2] הכתב הוא דיקאו ביה"ט למשפטים ע"ש שטריקס במסלול האקדמי, המכללה למנהל